

ORANJE ZAAAN

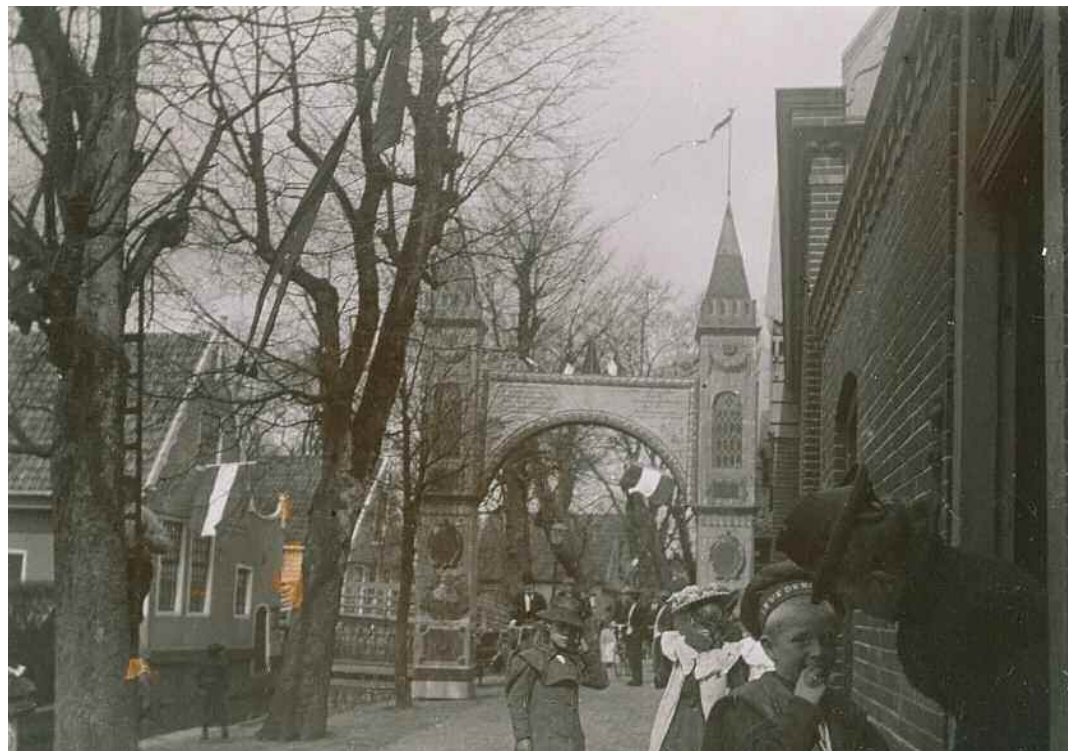
De troonswisseling is voor het Honig Breethuis aanleiding stil te staan bij de vele Koninklijke bezoeken die de Zaanstreek te beurt vielen. Niettegenstaande de "rode" reputatie werden de meeste bruggen over de Zaan vernoemd naar leden van het koningshuis.

Het behaagde de majesteiten en Koninklijke hoogheden om deze werken feestelijk te openen, maar ook bij andere aanleidingen acte de présence te geven.

In deze editie ruime aandacht voor de bezoeken die Koning Willem I, II en III en de koninginnen Emma en Wilhelmina aan de Zaanstreek brachten. De feestelijke kabinetexpositie over dit onderwerp is te zien tot en met 28 april.

H.M. koningin Beatrix tijdens een bezoek aan de Zaanse Schans, voorafgaand aan de opening van de Hemspoor-tunnel op 19 mei 1983 [GAZ 91.002563]

Erepoort bij het Zonnepad ter gelegenheid van het bezoek van H.M. koningin Wilhelmina in 1899. Het jongetje op de voorgrond is Jacob Honig, zoon van Gerrit-Jan Honig. [Foto: GAZ 21.31605]

IN "DEN OTTER": HET PAASOPROER VAN 1813

Met de Paasdagen in april 1813 braken er ernstige ongeregelheden uit in en rond Zaandam. Aanleiding vormde de verzwaarde dienstplicht of 'conscriptie' die door keizer Napoleon in 1813 aan het Hollandse volk werd opgelegd. Alle mannen tussen de 20 en de 40 jaar - ook de getrouwde - moesten zich laten inschrijven. Een aantal jongens van welgestelde ouders diende zich bovendien aan te melden voor een erewacht. De opstandigheid zal mede zijn ingegeven door de rampzalige verliezen tijdens de Russische Veldtocht het jaar ervoor.

In Zaandam was Jacob Rek de leider van de opstand tegen de inschrijving. Op 25 april 1813 werden zeven vermeende leiders van de opstand gearresteerd en voor de krijgsraad gebracht. Dit waren Jacob Rek, Jan Eydenberg, Willem Kruyshaar, Cornelis Wijnstra, Barend Seglis, Theodorus de Vries en Barend Jansz. Smit. Smit werd vrijgesproken, de andere werden schuldig bevonden van het ernstige vergrijp en openlijke geweldpleging tegen de macht. Daags na het vonnis werden zij op de Burcht geëxecuteerd.

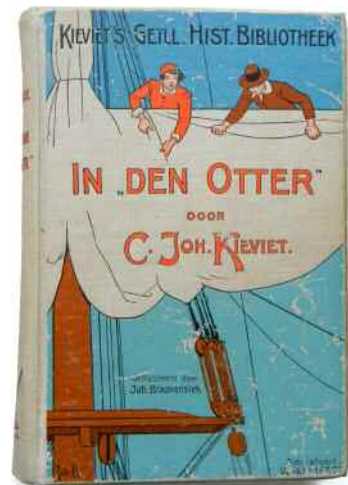
Jan de Quack, commissaris van politie te Zaandam, verdedigde de opstandelingen van het "Paasoproer" in 1813.
(Foto naar schilderij met onbekende verblijfplaats).
[GAZ 22.06064]

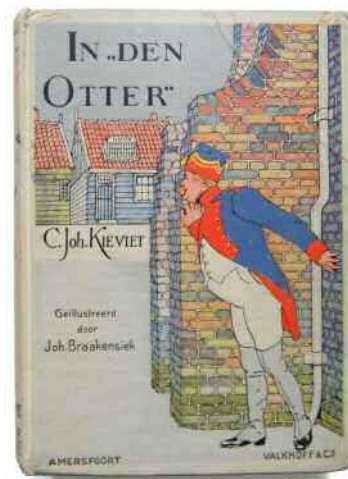
Paasoproerherdenking, Begraafplaats Zaandam, 26 april 1913. [ZOV/GAZ 210784]

Jan de Quack was commissaris van de politie te Zaandam tijdens de 'Opstand van 1813'. Na de arrestatie moest de commissaris de onderzoekers alles vertellen wat hij wist. Hij noemde daarbij slechts drie namen van personen die al bekend waren. Ter verdediging van zichzelf gaf De Quack aan, dat hij nog maar een week in Zaandam was gestationeerd. Al hetgeen hij ter verdediging van de beschuldigen aandroeg, werd van tafel geveegd. De beschuldigen Rek, Eydenberg en De Vries vroegen De Quack als hun verdediger in het proces. Dit werd echter niet toegestaan. Bij de ophef tijdens de loting voor het Nederlandse leger in 1814 probeerde De Quack de gemoederen tot rust te brengen. Die rust keerde pas weer na de aftocht van maire 'Göbel'. De oproerkraaiers werden door De Quack gearresteerd. Later speelde De Quack een rol in de Maatschappij van Weldadigheid.

In 1908 publiceerde kinderboekenschrijver C. Joh. Kieviets een geromantiseerd jeugdboek over deze episode uit de Zaanse geschiedenis. Bij de 100-jarige herdenking werd door nazaten een monumentje opgericht. Inmiddels heeft het wapenfeit een plaatsje veroverd in de Zaanse Canon. Een herdruk van het jeugdboek In "Den Otter" is voor € 5,00 [excl. Verzendingkosten] te bestellen bij het Honig Breethuis.

In "Den Otter". Historisch Verhaal Uit Den Tijd Der Fransche Overheersing (1908) door C. Joh. Kieviets

ORANJE ZAAAN

Gezicht op de erepoort op de Dam te Zaandam tegenover het logement De Otter. Op de voorgrond de Koninklijke familie en het gemeentebestuur van Zaandam met enkele Zaandamse jonge meisjes, die hen "met aanspraak" begroetten. Aan de voorzijde van de erepoort hangt een schild met het opschrift: 'Zijt welkom Vorst! Ook Zaandam trouw, zij steunen tot het staatsgebouw. De Koning Level! Goderhand Bescherme hem en 't Vaderland'. 22 september 1831. Lithografie door H. Thepass; Uitg.: Desquerrois & Cie. [ZOV/GAZ 13.0050]

'Doortogt van Z.M. Willem den Tweede, Koning der Nederlanden door de gemeente Wijde Wormer den 6 Augustus 1845. Gedaan door Neeltje Prijs in het jaar 1845' [Zaans Museum, ZOV-01996]

Het Stadhuisplein te Zaandam met versierd stadhuis en erepoort. Op het plein een grote menigte opgesteld achter de schutterij. De koning Willem III wordt verwelkomd door leden van het gemeentebestuur en andere notabelen. Gravure door C.C.A. Last, uitgegeven door Ch. Binger uit 'Beschrijving van Z.M. Koning Willem III te Zaandam op den 17 Augustus 1855' door J. Honig Jz. Jr. (Zaandam, 1855) [ZOV/GAZ 12.0275]

KONINKLIJK BEZOEK

1899, 17 APRIL: Wilhelmina en Emma bezoeken Zaandam, Zaanwijk en Wormer. De majesteiten maken een rijtour in een open calèche. H.M. Koningin Wilhelmina, de dochter van Willem III en koningin-regentes Emma werd als 18-jarige vorstin op 6 september 1898 ingehuldigd. Koopmanshuis D' Mol te Zaanwijk werd voor die gelegenheid met guirlandes versierd.

[GAZ 21.31602]

1903, 24 OKTOBER: Opening van de Wilhelminasluis te Zaandam door Commissaris der Koningin van Noord-Holland Mr. G. van Tienhoven. De fraai versierde salonboot "Zaandam 1" van de Alkmaar Packet passeert daartoe met de genodigden de Wilhelminasluis. De Wilhelmina-brug werd op 31 augustus 1965 geopend.

[GAZ 2200003]

Deze foto's zijn te bekijken en te bestellen via de beeldbank van het Gemeentearchief Zaanstad (<http://zaanstad.pictura-dp.nl>)

Bezoek het nieuwe onderkomen van het Gemeentearchief in het Stadhuis.

WILHELMINA & HENDRIK

1908, 28 APRIL: Wilhelmina en Hendrik bezoeken Zaandam. Het koninklijk paar bezoeken o.m. Verkade, stoomzagerij J.Dekker Jz. en rijstpellerij Klaas Blans. Op de Burcht ontvangt het paar van burgemeester Elias een zilveren schaalmodel van de Bullekerk. Op het Stadhuisplein dromt een grote menigte belangstellenden samen. Bij het station zingt een koor van duizend kinderen ten afscheid het Wilhelmus. In hetzelfde jaar wordt bekend dat Wilhelmina een kind verwacht.

[ZOV/GAZ 21.00052 en 21.00053]

1916, 22 MEI: Wilhelmina bezoekt Zaandam en Oostzaan n.a.v. de watersnood. Eerder was haar voorvader Willem I ook te hulp geschoten bij het lenigen van de nood naar aanleiding van de watersnood in 1825.

[Foto: G.J. Kz. Brees, Zaandam; GAZ 22.24106]

21 MAART T/M 28 APRIL:
KABINETEXPOSITIE "ORANJE ZAAAN"

RIEMKAPPEN VAN C & I HONIG (1)

1

De Stichting Archief Honig(h) beschikt over een nagenoeg volledige reeks van riemkappen van de firma C & I Honig (Breet). Hiernaast staan de riemkappen voor fijn papier ("super fine fine") afgebeeld met emblemen van de oranjeboom, de posthoorn, de bijenkorf, de gekroonde Franse lelie en gekroonde Nederlandse Leeuw. Dezelfde motieven keren terug als watermerk, zoals geïnventariseerd door H. Voorn in 'De papiermolens in de provincie Noord-Holland' (1960). In de komende Nieuwsbrief publiceren wij de Amsterdamse riemkappen.

[met dank aan de Stichting Archief Honig(h) en Frans Wytema]

2

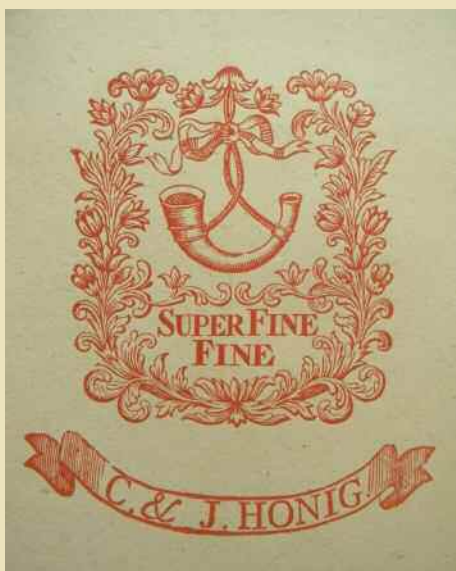
3

C & I HONIG

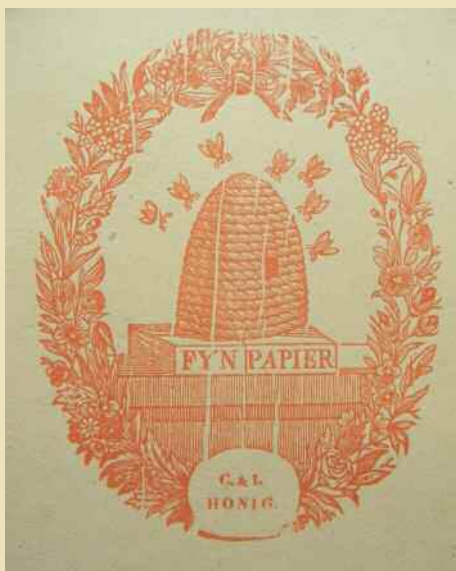
- 1) Oranjeboom xX. Navolging van koopmansmerk D & C Blauw [Reprint door Drukkerij Out]
- 2) Gekroonde leeuw met Oranjeboom, Pro Patria Ejusque Libertate; Vrijheid [Reprint Out]
- 3) Gekroonde Franse lelie Super Fine Fine (Zie: Voorn, afb. 98)
- 4) Klimmende leeuw in bekroonde cartouche
- 5) Posthoorn, Super Fine Fine met banderol
- 6) Bijenkorf op riem, Fyn Papier [Vergelijkbaar met J Honig & Zn]
- 7) Posthoorn, Super Fine Fine zonder banderol Centraal: Watermerk (1773-1774)

4

5

6

7

MAARTJES NAZATEN (1) GEERTJE & GRIETJE WSD. HONIGH

Van de kinderen van Jacob en Grietje Breet stichtten alleen de dochters Grietje en Maartje een gezin. Dat van Maartje en haar man, Willem Honigh, was het kinderrijkst. Zoals we al in Nieuwsbrief 25 (winter 2011) meldden, kregen zij zeven kinderen. Vier daarvan bereikten de volwassenheid. In de komende afleveringen van onze Nieuwsbrief rubriceren we de nazaten van Maartje, te beginnen met de twee oudste dochters. Dit waren Geertje (* Zaandijk, 1833) en Grietje Wsd. Honigh (* Zaandijk, 1835). De beide meisjes zijn ongehuwd en kinderloos gebleven. Hun sterfjaar is bij ons onbekend. De Stichting Archief Honig(h) bezit niet alleen een portretfoto van Grietje, maar ook een door haar gesigioneerde tekening van een bloesemtak, die hierbij worden afgebeeld. Volgende keer in deze rubriek aandacht voor de derde dochter Trijntje (1838 -1911).

Portretfoto Grietje Wsd. Honigh en gesigioneerde bloemstillevens [Stichting Archief Honig(h)]

OUD ZAANSCH FEEST (1913)

Op 6 mei 1913 vond te Amsterdam een opvoering plaats van het bekende toneelstuk 'De Bloem van Zaandijk' uit 1894 van G.J. Honig. 'De Bloem van Zaandijk' is een dramatische schets uit de jaren 1793 en 1794 en werd oorspronkelijk op de planken gebracht door toneelvereniging Bogaers. Aanleiding waren de onafhankelijkheidsfeesten 1813-1913. De gekostumeerde acteurs gaven acte de présence in het kader van de expositie 'De Vrouw 1813-1913'. De bruidegom in het toneelstuk was Klaas de Jager, gebaseerd op de broer van Grietje Breet-de Jager.

Het kostuumstuk werd in 1937 opnieuw opgevoerd ter gelegenheid van het huwelijk van H.K.H. Prinses Juliana en Z.K.H. Prins Bernhard.

Behalve bijgaande prentbriefkaart [Grote & Co, Amsterdam; De Moderne Boekhandel, Amsterdam] werden er van het evenement ook een reeks foto's gemaakt voor Daily Mirror Copyright London. Deze zijn te vinden op de beeldbank van het Gemeentearchief Zaanstad onder zoekterm De Vrouw 1813-1913.

<http://zaanstad.pictura-dp.nl/>

Het bruidspaar Klaas de Jager en Maartje Nan tijdens het Oud-Zaansch feest, 6 Mei 1913 [GAZ 4104040]

PLANTAGE 'T MERVEILLE

Naar aanleiding van 150 jaar afschaffing van de slavernij heeft het Tropenmuseum Amsterdam een zgn. Verhalenkaart uitgebracht over het diorama van de Surinaamse suikerplantage 't Merveille. Deze plantage was meerdere generaties in bezit van Zaanse eigenaars, zoals de Koger maire Evert Cornelis Smit [1774-1843] en diens zoon Cornelis [1799-1880]. Op de bovenverdieping van het Honig Breethuis hangt het portret van Herman Edmund Buhk [Chemnitz, 1815 - Wenen, 1879], rumstoker op de plantage, zijn vrouw Elisabeth Johanna ('Anna') Albertina de Jager [Paramaribo, 1824 - Zaandijk, 1886] en dochtertje Minna. Dit portret zal dezer dagen deel uitmaken van een slavernij-expositie in het Museum Geelvinck Hinloopenhuis in Amsterdam. Daarnaast organiseert Stichting Welsaen een reizende expositie over het (Zaanse) slavernijverleden.

Meer info op:

http://www.openluchtmuseum.nl/usermedia/files/100331_Koopmanswoning.pdf

<http://collectie.tropenmuseum.nl>; <http://www.welsaen.nl/activiteiten/expositie>

AGENDA & TIJDELIJKE SLUITING

21 MAART T/M 28 APRIL:
Kabinetexpositie "Oranje Zaan"

8 APRIL 20.00 UUR:
1e halfjaarlijkse Algemene Ledenvergadering

29 APRIL:
Start van periodieke sluiting i.v.m. groot onderhoud van het museum pand. De werkzaamheden zullen ten minste drie maanden in beslag nemen. Onze welgemeende excuses voor het ongemak. Wij hopen u via de website op de hoogte te houden over de ontwikkelingen en de verwachte feestelijke heropening in de nazomer. De volgende HBH-Nieuwsbrief verschijnt rond 21 september.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een 3-jaarlijkse uitgave van de Vereniging "Jacob Honig Jsz. Jr." en heeft tot doel leden en belangstellenden te informeren over de activiteiten in het Honig Breethuis en de collectie "Jacob Honig Jsz. Jr.", ondergebracht in het huis, het Zaanse Museum en het Gemeente-archief Zaanstad.

Redactie: Pier van Leeuwen en Wikje van Ritbergen-Siewers
Grafisch ontwerp: Ruud van Ritbergen
Beeldmateriaal: Gemeente-archief Zaanstad, Zaanse Museum en Ruud van Ritbergen
Drukwerk: Drukkerij De Top, Koog aan de Zaan

Honig Breethuis
Lagedijk 80, 1544 BJ Zaandijk
Tel. 075-6217626
E-mail: info@honigbreethuis.nl
Website: www.honigbreethuis.nl
Open: 1 t/m 28 april openingstijden
don. t/m zon. 13.00 - 17.00 uur

Portret van het gezin Buhk-de Jager [ZHM 04305]
Links: Het diorama van plantage 't Merveille in het Tropenmuseum Amsterdam.

Kopje met transferafbeelding van de Gortershoek te Zaandijk, ca. 1910 [recente schenking t.b.v. de Collectie "Jacob Honig Jsz. Jr."]

H.K.H. Prinses Juliana in de Zaanlandsche Oudheidkamer voorafgaand aan de opening van de Julianabrug te Zaandijk op 1 juli 1936 [GAZ 21.31616]

C & I HONIG
PAPIERFABRIKEURS
1709 - 1879